

TAHİR KAHHAR ŞİİRLERİNDE MİLLÎ KİMLİK NATIONAL IDENTITY IN TAHİR KAHHARIN'S POEMS

DOI: 10.69878/deuefad.1688054

Recep KILIÇ

Dr.

Bir kuruma bağlı değildir.

recep2502@gmail.com

[0000-0002-3169-7862](tel:0000-0002-3169-7862)

ÖZ

Tahir Kahhar, Özbek edebiyatının önde gelen şairlerinden biri olarak, şiirlerinde millî kimlik bilincini derin bir şekilde işlemektedir. Şairin kaleme aldığı eserlerde dil, tarih, kültür, gelenek-görenek, vatan sevgisi ve toplumsal hafıza gibi millî kimliğin temel unsurları dikkat çekici biçimde yer almaktadır. Kahhar, sadece bireysel duyguları değil, aynı zamanda halkın tarihî geçmişini, kültürel değerlerini ve ortak acılarını da şiirsel bir dille ifade etmektedir. Dil, şair için yalnızca bir iletişim aracı değil; aynı zamanda millî kimliğin taşıyıcısıdır. Türkiye Türkçesi, Osmanlıca, Farsça ve diğer Türk lehçelerine olan hâkimiyeti, onun şiirsel diline zenginlik katmakla kalmamış, aynı zamanda Türk dünyasıyla olan ortak kültürel bağı da güçlendirmiştir. Şiirlerinde yer verdiği destansı anlatılar, tarihî kahramanlar ve halk hikâyeleri, geçmişle bağ kurarak millî bilincin canlı tutulmasına hizmet etmektedir. Kahhar, dinî ve manevî değerlere de önem vererek halkın inanç dünyasını yansıtmış, böylece kültürel kimliği şiirlerine taşımıştır. Vatan sevgisi, bağımsızlık arzusu ve toplumsal dayanışma gibi temalar, onun şiirlerinde sıkça yer bulan konular arasında yer almaktadır. Bu yönüyle eserleri, yalnızca edebî bir başarı değil, aynı zamanda kimlik ve bilinç inşasında önemli birer yapı taşıdır. Tahir Kahhar'ın şiirleri, birey ile toplum, geçmiş ile gelecek, yerel ile evrensel arasında köprü kuran güçlü bir edebî dil sunarken; millî kimliğin korunması ve gelecek nesillere aktarılması konusunda da önemli bir rol üstlenmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Tahir Kahhar, Şiir, Millî Kimlik.*

ABSTRACT

Tahir Kahhar, as one of the leading poets of Uzbek literature, deeply explores the consciousness of national identity in his poems. In his works, the basic elements of national identity such as language, history, culture, traditions, customs, love of homeland and social memory are strikingly present. Kahhar expresses not only individual feelings but also the historical past, cultural values and common sufferings of his people in poetic language. For the poet, language is not only a means of communication but also a carrier of national identity. His command of Turkish, Ottoman Turkish, Persian and other Turkish dialects not only enriched his poetic language, but also strengthened the common cultural bond with the Turkic world. The epic narratives, historical heroes and folk tales he includes in his poems serve to keep the national consciousness alive by connecting with the past. Kahhar reflected the belief world of his people by giving importance to religious and spiritual values, thus carrying the cultural identity to his poems. Themes such as love for homeland, desire for independence and social solidarity are among the subjects that frequently appear in his poems. In this respect, his works are not only literary achievements but also important building blocks in the construction of identity and consciousness. Tahir Kahhar's poems offer a strong literary language that bridges the gap between the individual and society, the past and the future, the local and the universal.

Keywords: *Tahir Kahhar, Poem, National Identity*

Gönderildiği Tarih: 30.04. 2025

Kabul Edildiği Tarih: 03.02. 2026

Date Submitted: 30.04.2025

Date Accepted: 03.02.2026

GİRİŞ

Tahir Kahhar, 1953 yılında Özbekistan'ın Namangan vilayetine bağlı Törekorgan ilçesinde doğmuştur (Kahhar, 2000: 344; bilimsel özgeçmiş¹). Abdulla Kadiri adındaki liseyi 1970 yılında derece ile bitirmiştir. Aynı yıl Taşkent Devlet Üniversitesi Gazetecilik Fakültesini kazanmış ve 1975 yılında mezun olmuştur. “A. Dante'nin İlahi Komedyası”nın Özbekçeye Çevirisi” konu başlıklı tezle yüksek lisansını tamamlamış. 1975 yılında Özbekistan Cumhuriyeti Devlet Radyosunun Edebi Dramatik Programlar kanalında çalışmaya başlamıştır. Önce muharriri olarak çalışmaya başladığı Nesir ve Çeviri Bölümünün müdürü olmuş. Bu görevi sırasında gazeteci, edebiyatçı ve çevirmen olarak tanınmaya başlamıştır. Bu görevi 1978 yılına kadar sürmüştür. 1979-1991 yılları arasında Özbekistan Yazarlar Birliği yayın organı Şark Yıldızı dergisinin Nesir bölümünde yazar olarak çalışmaya başlamış daha sonra aynı bölümde müdür olmuştur.

Özbekistan bağımsızlığını kazandıktan sonra 1991 yılında Gafur Gulam adındaki Devlet Yayınevinde Başyazar yardımcısı oldu. 1993-1997 yılları arasında aynı kurumda yazar olarak çalıştı. 1997 ile 1999 yılları arasında Bilge Yayıncılık'ta başkanlık görevini yürüttü, 2002 yılında ise Şark yıldızı dergisinde Yazı İşleri Müdürü oldu. “1920 ve 1930'lu Yıllar Özbek Edebiyatının Türkiye'de Öğrenilişi” konu başlıklı tezini başarıyla tamamlayıp filoloji alanında doktor unvanını kazandı. 2004 yılında Özbekistan Devlet Cihan Dilleri Üniversitesi Uluslararası Gazetecilik Fakültesi'nde öğretim üyeliğine atandı. 2013 yılında da öğretim üyesi olduğu alanda doçent unvanını kazandı. 2013 yılında da emekli oldu.

Çok yönlü bir bilim adamı olan T. Kahhar, vatandaşı olduğu Özbekistan'ın dili yanında iyi derecede Türkiye Türkçesi ve Osmanlıca yanında yine iyi derecede Farsça ve Rusça bilmektedir. Bunların yanında Azerbaycan, Uygur, Türkmen, Karakalpak ve Tatar Türk lehçelerini de iyi derecede bilmektedir. Adı geçen Türk lehçelerinden edebî, tarihî, ilmî eserleri Özbekçeye çevirmiştir ve hala bu işi devam ettirmektedir.

1980 yılından itibaren Özbekistan (Eski SSCB) Gazeteciler Birliğinin, 1982'den itibaren Özbekistan yazarlar Birliğinin üyesi olup ayrıca Ankara'da bulunan Avrasya Yazarlar Birliği'nin de üyesidir. Yaptığı çalışmalar ve verdiği eserlerden dolayı pek çok ödül almıştır.

“1991 yılında Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından, “Özbekistan'a Hizmet Veren Kültür Adamı Ödülü”

1991 yılında Özbekistan Yazarlar Birliği Araştırma Merkezi'nce “Uluslararası Ahmet Yesevi Ödülü”

1994 yılında Türkiye Diyanet Vakfı tarafından düzenlenen “Türk Cumhuriyetleri Şairleri Arasında Naat Yarışması” ikincilik ödülü

1998 yılında Türk Dünyası edebiyatına ait çalışmalarını ile çevirileri için TÜRKSAY'ın “Türk Dünyasına Hizmet Ödülü”

2013 yılında. Makedonya Hükümeti tarafından “Balkanlar Edebiyatına Hizmet Ödülü”

2019 yılında Azerbaycan Edebiyatından Özbekçeye yaptığı çevirileri dolayısıyla “Yılın Tercümanı Ödülü” (Kılıç, 2022, ss.16-17)

Kahhar, Türkiye Türkçesi'ne aktarılan 567 şiirinde, millî kimliğin inşasını temel bir hedef olarak benimser. Milleti var eden ve onu tarihsel süreklilik içerisinde anlamlı kılan değerleri, yüzeysel bir seçicilikle değil; derinlikli bir entelektüel ve duygusal süzgeçten geçirerek belirler. Aktaş'ın da ifade ettiği üzere, Kahhar bu seçimi yaparken beyin ile kalp arasında kurduğu dengeli diyalogdan yararlanmakta, rasyonel analiz ile hissî sezgiyi birlikte devreye sokmaktadır (Aktaş, 1984, s.13). Bu yaklaşım, onun şiirlerinde sadece kültürel unsurların değil, aynı zamanda bu unsurların taşıdığı anlam dünyasının da titizlikle kurgulandığını göstermektedir.

¹ T. Kahhar'ın bilimsel “Öz Geçmiş”i, kendisinin hazırladığı Özbekistan'da akademik çevrede kullandığı ve çalışmalarının yer aldığı bir yazıdır.

“Her ulus, doğal olsun ya da olmasın kendini bir diğerinden ayırt eden belli aidiyet işaretlerine sahiptir.” (Dede, 2021, s. 188). Bu aidiyet işaretleri, dil, din, kültürel pratikler, tarihsel deneyimler ve ortak semboller gibi unsurlar aracılığıyla görünür hale gelir. Ulusal kimliğin inşasında ve sürdürülmesinde bu işaretler, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde güçlü bir aidiyet duygusunun oluşmasına katkıda bulunur. Böylece uluslar, kendi iç bütünlüklerini pekiştirirken, diğer topluluklardan da farklılıklarını belirginleştirirler. “Dil, din, toprak birer işaret olarak ulusu temsil edebilir; ama hiçbiri tek başına şu ya da bu ulusun özünü oluşturamaz.” (Leca, 1998, ss. 12-13). Ulusal kimlik dinamik ve çok boyutlu bir yapı olarak değerlendirilmelidir. Ulusu tanımlayan unsurlar, tarihsel süreçler ve toplumsal dönüşümlerle birlikte değişime uğrayabilir; dolayısıyla ulus kavramı, sabit bir özden ziyade sürekli yeniden inşa edilen bir kurgudur. Nitekim modern ulus anlayışı, bu değişkenliğin ve çok katmanlı aidiyet biçimlerinin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

“Kimlik kurma ya da toplumsal kimlik kazanımı, sadece ben’in birey olarak varlık alanı oluşturmasını değil aynı zamanda toplumun ya da toplumların devamını da içerir.” (Kanter, 2014, s. 77). Bu durum, bireysel kimliğin toplumsal kimlikten bağımsız düşünülmeceğini göstermektedir. Zira bireyler, kimliklerini inşa ederken içinde buldukları sosyal yapıların değerlerini, normlarını ve kolektif hafızasını da içselleştirirler. Dolayısıyla kimlik oluşumu, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde karşılıklı etkileşim süreçleriyle şekillenen dinamik bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda, toplumsal kimlikler, sadece bireylerin kendilerini tanımlama biçimleri değil, aynı zamanda toplumun sürekliliğini sağlayan temel mekanizmalardan biri olarak da işlev görür.

Tahir Kahhar’ın şiirleri, millî kimliğin inşasında rol oynayan temel unsurların sanatsal bir dille nasıl işlendiğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Şair, sadece bireysel bir kimlik bilinci oluşturmakla kalmaz; aynı zamanda toplumsal hafızayı diri tutarak, ulusal kimliğin kolektif düzeyde yeniden üretilmesine katkı sunar. Onun şiirlerinde dil, vatan, tarih ve kültür gibi kimlik belirleyici unsurlar, yalnızca tematik birer öge olarak değil, aynı zamanda kimliğin sürekliliğini sağlayan dinamik yapılar olarak kurgulanır. Aşağıda Tahir Kahhar’ın şiirlerinde dil, vatan, tarih ve kültür kavramlarının kimlik inşasına nasıl hizmet ettiği başlıklar hâlinde ele alınacaktır.

1. Dil

Dil, bir milletin ruhunu yoğuran, geçmişten geleceğe uzanan köprüsüdür. Hem bireyin iç dünyasında hem de toplumun ortak hafızasında derin izler bırakan, hayatî bir unsurdur. Kültürel dokunun en sağlam ilmiklerinden biri olan dil, milletin fertlerini ortak bir geçmişte buluşturur, aynı ideallerde bütünleştirir. Bu sebeple, dili yaşatmak ve yüceltmek; sadece bir iletişim aracı değil, bir millete duyulan saygının, onun varlığını yarımlara taşıma iradesinin bir tezahürüdür. “Dil bir dışarıda bırakma aracı değildir: İlke olarak bir dili herkes öğrenebilir. Dil dışlayıcılığın tam tersine, temelde içeridir.” (Anderson, 1993, s.151) Ergin’in ifadesiyle, “Dil canlı bir varlıktır.” (Ergin, 2000, s.4) Bu canlılık, yüzyıllar boyunca nesilden nesile akarak Türk milletini bir arada tutmuş; onu ortak acılarda sabitlemiş, sevinçlerde kenetlenmiştir.

“Bir pârçâ bülüt tössä, âftâb közgâ körinmäs,
Bir päs yel terskây essä, xüşböy bü yân yurinmäs,
Bir müddät biz ziyâciz, gül âtrisiz qâlürmiz.

Tilimiz bir qüyâşki, ü künü tün saçâr, nür,
Ü bir gülzârki, sölmäs, rängidän yaşnâr ümr,
Ü bir yerki, ölsäk häm, ündä yaşây âlürmiz.” (Kahhar, 1987, s. 174)

Tahir Kahar bu şiirinde: Bir parça bulut gökyüzünü örttüğünde güneş nasıl gözden silinirse, bir yel estiğinde hoş kokular nasıl dağılırsa; işte biz de dilimizin gölgesinden, sesinden ve özünden mahrum kaldığımızda, ışığımızı ve kokumuzu kaybederiz. Çünkü dil, sadece kelimeler dizisi değil; bir milletin duygu atlası, hafıza defteri, vicdan sesi ve ruh haritasıdır. “Dilimiz bir güneş ki, o gündüz gece saçar ışık, / O bir gülizar ki, solmaz, renginden parlar ömür...” diyen şair, bu derin hakikati söze dökmüştür. Dil, hem karanlıkta yön buldurur hem de yaşanmışlıkları kokusuyla sonsuzlaştırır. Millî kimliğin

inşasında dil, hem taşıyıcı hem de kurucu bir güçtür. Tarih boyunca Türk milleti, diline sarılarak ayakta kalmış, onunla düşünmüş, onunla direnmiş, onunla sevmiş ve onunla yazgısını yazmıştır. Dil, bizi biz yapan değerlerin bir aynasıdır. O aynaya bakmadan geçmişimizi göremeyiz, geleceğimizi kuramayız. Bu yüzden dil, sadece korunması gereken bir miras değil, her gün yeniden yaşatılması gereken bir varoluş biçimidir. “Bir ömür yer ki, ölsek de, onda yaşayabiliriz” dizesi, dilin ölümsüzlüğünü ve insanın ona tutunarak sonsuzluğa karışabileceğini ne güzel ifade eder. Milli kimlik, yalnızca kanla, toprakla ya da bayrakla değil; o bayrağın altındaki sesle, o toprakta yankılanan sözcüklerle kurulur. Ve o sesin adı dildir. Dil yaşarsa millet yaşar; dil solar, susar, unutulursa millet de benliğini yitirir.

“Türkümdän pärçälär

Bü şe’r bilän tüzilgänkiçik bir lügät «Bäläsözliğı» debätädim. Tilimizdä köp işlätildiğän türlü mä’nâli sözlärgä imkân yetgänçä izâx berdim bärçä sözlärning yärälişi, mä’näläri häqidägi gäplärni eski türk, äräb, färs, rüs, çin, möğül, şümer kâbi qâtâr tillärdägi lügätlär vä ülärning tärcimäläridän, ilmiy kitâblärdän äldim. Niyätim bü sözlärdän fäqät târ dâirädägi ilm kişiläriğinä emäs, bütün el, äyniqsä bälälärimiz keläcäk elimiz xäbärdâr bölsinlär.” (Kahhar, 1990, s. 15)

Tahir Kahhar’ın dil anlayışı, yalnızca estetik ya da edebî bir tercih olmanın ötesinde, bilinçli bir kültürel ve millî duruşun tezahürüdür. Şairin “Çocuk Sözlüğü” başlığı ile sunduğu açıklama, bu duruşu açıkça ortaya koyar. Dilin sadece edebiyatçılara ya da akademisyenlere ait bir alan olmadığını vurgulayan Kahhar, çocuklara yönelik bir “çocuk sözlüğü” hazırlayarak dilin geleceğe taşınması gerektiğini savunur. Bu yaklaşımıyla o, dili bir iletişim aracı olmanın ötesinde, millî kimliğin korunması ve aktarılması için bir vasıta olarak görür. Kelimelerin kökenlerini Eski Türkçeden Moğolcaya, Arapçadan Sümerceye kadar geniş bir dil havzasında araştırması, onun dilsel çeşitliliği bir zenginlik olarak değerlendirdiğini gösterir. “Tüm millet, özellikle çocuklarımız, gelecek halkımız haberdar olsunlar” ifadesi ise dilin toplumsallaştırılması gerektiği yönündeki inancını açıkça ortaya koyar. Bu yönüyle Kahhar, dili sadece geçmişin değil, aynı zamanda geleceğin de teminatı olarak görür ve millî kimliği diri tutmanın en temel yollarından birinin dil bilinciyle mümkün olacağını savunur.

2. Vatan

Tahir Kahhar’ın şiirlerinde en baskın temalardan biri “vatan”dır. Onun için vatan, yalnızca bir toprak parçası değil; dilin, kültürün, tarihin ve inancın şekillendiği kutsal bir mekândır. Vatan temasını işlerken, tarihî coğrafyaları da şiirsel dokusunda sık sık anarak Türk milletinin geçmişine ve kökenlerine dikkat çeker. Bu yaklaşım, millî kimliğin temel yapı taşlarından biri olan “vatan sevgisi”ni şiirlerinde güçlü bir duyarlılıkla işlemesine olanak tanır. Göktürklerden Orhun Yazıtlarına, Kam Nehri’nden Selenge’ye kadar uzanan tarihî referanslar (Kahhar, 1990, s.28) sadece birer coğrafi unsur değil, aynı zamanda vatan kavramının tarihsel derinliğini simgeler. Kahhar’ın vatan anlayışı, sadece geçmişe duyulan bir özlem değil, aynı zamanda gelecek kuşaklara miras bırakılması gereken bir bilinçtir. Bu yüzden şiirlerinde sıkça “bizim”, “atalarımızın”, “çocuklarımız” gibi sözcüklere yer vererek vatani hem geçmişin emaneti hem de geleceğin sorumluluğu olarak yansıtır. Onun şiirlerinde vatan, hem fiziksel hem ruhsal bir aidiyet mekânıdır.

“Biz neniki müqäddäs deb
Bilsäk üşbü dünyädä,
Ü biz üçün här närsädän
Büyukräq vä ziyädä.

Müqäddäs böp qälär bizgä
Bir ümrgä däf’ätän
Biz tügilgän, ülgäygän üy
Biz yäşäydirgän vätän.

Biz ilk bārā ānāmizni Müqāddāsdır bizlār dāim
Müqāddās deb ātäymiz, Sözläydigān tilimiz.
Biz ilk bārā ātāmizni Müqāddāsdır bizni dāim
Müqāddās deb ātäymiz. Qölläydigān elimiz.

Bizlärüş bü müqāddāslik
Bilān yaşāsāk hār ān,
Ātälärmiz bü dünyādā
Eng büyük, āsl insān!” (Kahhar, 1984 (a), s.32)

Tahir Kahhar’ın bu şiirinde vatan, sadece yaşanan bir toprak parçası değil; kutsal olan her şeyin kaynağı, özü ve yansımasıdır. “Biz her neyi kutsal diye / Kutsal olur bize” dizeleriyle başlayan bu şiirinde, şair kutsallık algısını bireysel deneyimlerden yola çıkarak inşa eder. Annenin, babanın, dilin ve yurdun kutsal kabul edilmesi, vatanın bu değerlerle iç içe geçmiş çok katmanlı bir aidiyet mekânı olduğunu gösterir. “Doğduğumuz, büyüdüğümüz ev / Yaşadığımız vatan” ifadesiyle vatanın hem somut hem de duygusal bir yapı ile ele alındığı görülür. Bu anlayış, millî kimliğin temel yapı taşlarını oluşturan aile, dil ve toprak üçgeninde şekillenir. Şiirin sonunda yer alan “Bizler bu kutsallık / İle yaşasak her an, / Sayılırız bu dünyada / En büyük, asil insan” dizeleri ise, vatan sevgisinin bireyin ahlaki olgunluğuna ve insanî yüceliğine katkıda bulunduğunu vurgular. Böylece Kahhar, vatani sadece sahip olunan bir değer değil, aynı zamanda insanı yücelten bir varlık sebebi olarak sunar.

“Ānā yurt, ānā xālıq, ānā yārüglik
Qütli peşānāgā āzāl yāzüglik:
Bābālār nür üçün ümrini tikkān,
Yöllārgā yārüglik nihālin ekkān!

Bü dünyā eşigin
yāpib, qābrgā
Kirib ketgān emās Ācdādlārimiz
Ülārning hāmmāsi āylānib nürgā,
Yāşāb kelmaāqdādır zāmindā hārgiz! (Kahhar, 1984 (a), s.11)

Şair, vatani sadece coğrafi bir yer değil, aynı zamanda bir ışık, bir kutsallık ve geçmişle geleceği birbirine bağlayan bir ruhî merkez olarak işler. “Kutlu alınımıza ezelden yazılmış” ifadesiyle vatan sevgisinin insanın kaderine doğuştan işlenmiş bir hakikat olduğu vurgulanır. Atalara duyulan saygı, sadece geçmişin hatırlanması değil; onların fedakârlıklarının bugün hâlâ ışık olarak yaşamaya devam ettiğine olan inançla birleşir. “Atalar nur için ömrünü kıymış” ve “Onların hepsi nura dönüşüp, / Yaşamaktadır dünyada hâlâ!” dizeleri, vatani geçmiş kuşakların bıraktığı bir emanet değil, hâlen yaşayan bir değer olarak sunar. Bu anlayışta vatan, ataların ruhuyla dolu kutsal bir mekân, milletin hafızasıdır. Kahhar’ın vatan kavramı, sadece bir aidiyet değil, aynı zamanda bir sorumluluk, bir şükran duygusu ve bir manevî bağlılık zemini olarak şiirsel gücünü bulur.

“Ötmüş, Bugün vā Kelācāk qöllāring
Qüdrāti bār āsriy, qādir hār sāsimizdā!
Biz yölçisi ānā Vātān yöllāring
Özbekistān nāfās ālār nāfāsimizdā!” (Kahhar, 1984 (b), s.45)

Vatan kavramı, bireyin kimliğini inşa eden, toplumsal aidiyetini pekiştiren ve tarihsel hafızasını canlı tutan en temel değerlerden biridir. Özbekistan özelinde bu kavram, yalnızca bir coğrafi sınırdan ibaret olmayıp, aynı zamanda kadim bir medeniyetin, kültürel mirasın ve ortak ideallerin taşıyıcısıdır. Geçmişten bugüne uzanan tarihsel süreklilik içinde Özbek halkı, vatan toprağına olan bağlılığını hem sözle hem de eylemle ortaya koymuştur. Her bireyin sesi, bu toprağın hafızasında yankılanan bir tarihî iradenin yansımasıdır; her nefes ise bağımsızlık ruhunun canlı bir tezahürüdür. Bunun özelinde,

"Özbekistan nefes alır nefesimizde" ifadesi, milletin vatanla olan kimliksel bağı ve tarihsel sorumluluğunu güçlü bir şekilde dile getirmektedir.

3. Tarih

Kahhar'ın şiirlerinde tarih, hem olaylar zinciri, hem de bir milletin varoluş mücadelesinin sahnesidir. Tarihsel kişiliklere, savaşlara, kültürel mirasa ve geleneklere yapılan göndermeler, millî kimliğin hem geçmişten beslenen hem de geleceğe yönelen yönünü görünür kılar. Tarih, "Kim olduğumuz, nereden geldiğimiz, ne zaman ortaya çıktığımız, atalarımızın kim olduğu, ne zaman büyük ve şanlı olduğumuz, kahramanlarımızın kim olduğu, ve neden gerilediğimiz gibi soruların yanıtıdır." (Smith, 2002, s. 193) Şair, tarihî motifleri kullanarak, modern bireyin kendi kimliğini keşfetmesini ve sahiplenmesini amaçlar. Bu çerçevede Tahir Kahhar'ın şiirlerinde tarih, millî kimliğin hem bir aynası hem de bir kılavuzudur. Şairin tarihsel göndermeleri, sadece edebî estetiği artırmakla kalmaz, aynı zamanda okuyucunun aidiyet duygusunu güçlendirir ve millî bilincin diri tutulmasına katkı sağlar.

“Mening xälqim yaşar âmândä,
Tärixi büt, büt şührät-şâni,
Ü öz ümri, ümid qüdräti,
Mehnätigä yätpär işâni.

Men äddiy bir qäläm döstimän,
Änä tilimerim, äsmänim.
Xälqimning hür, säbit rühi bär
Yäşämän men üngä işâni.” (Kahhar, 1987, s.3)

Kahhar, halkını tarihsel anlamda köklü ve onurlu bir geçmişe sahip bir topluluk olarak tanımlar. “Tarihi tam, tam şöhrät şanı” ifadesi, geçmişin sadece kronolojik bir anlatı değil; aynı zamanda gurur kaynağı olan bir değer olduğunu vurgular. Halk, bu geçmişten güç alarak, kendi emeğine ve üretkenliğine güvenerek yaşamını sürdürmektedir. Bu yaklaşım, millî kimliğin temeline halkın alın teriyle inşa ettiği hayatı yerleştirir. Şair, kendisini de halkıyla özdeşleştirerek tanımlar. “Ben sade bir söz dostuyum” dizesiyle kendisini halkın diliyle, halkın duygusuyla konuşan bir kişi olarak gösterir. Ana dili ise yalnızca bir iletişim aracı değil; onun mekânı, yaşam alanı ve sonsuzlukla bütünleşen özgürlük alanıdır: “Ana dilim yerim, gökyüzüm.” Burada ana dil, kimliğin hem bireysel hem de toplumsal taşıyıcısı olarak sunulur. Şairin halkına duyduğu güven ise halkın “hür, sabit ruhu”na dayanır. Bu ruh, geçici rüzgârlardan etkilenmeyen, köklü bir varoluşun ifadesidir.

Tahir Kahhar'ın şiirlerinde Ali Şîr Nevaî, Ömer Hayyam, Fırkat (Kahhar, 1984, ss. 3-83), Baba Rahim (Kahhar, 1980, s. 27) gibi tarihî şahsiyetlere epigramlar yoluyla yer vermesi, onun millî kimliği tarihsel ve kültürel bir devamlılık içinde ele aldığını gösterir. Bu şahsiyetler, yalnızca geçmişin büyük edebî figürleri değil; aynı zamanda milletin hafızasında yer etmiş ortak değerlerin ve kültürel mirasın taşıyıcılarıdır. Kahhar'ın bu isimleri anması, onların temsil ettiği estetik, düşünsel ve ahlaki ilkeleri yaşatma çabasının yanı sıra, bireysel kimliğini bu büyük gelenek içinde konumlandırma arzusunun da bir göstergesidir. Böylece şair, millî kimliği sadece güncel bir mesele olarak değil, kökleri tarihe uzanan ve geçmişle bağ kurularak anlam kazanan bir olgu olarak işler. Bu yaklaşım, edebiyat aracılığıyla kültürel sürekliliği koruma ve tarihsel bilinç oluşturma amacına hizmet eder.

“Birläşgän qävmlärning
Sülh pärvärxâni.
Ögüz xân, Ätilxân,
Sätüq Böğrä xân,
Çingizxân, Temür xân

Bölmişlär el xân.” (Kahhar, 1990, s.16)

Tahir Kahhar, dizelerinde tarihi şahsiyetleri yalnızca geçmişin kahramanları olarak değil, aynı zamanda Türk milletinin kültürel ve siyasi varlığını şekillendiren simgesel aktörler olarak sunar. Oğuz Kağan’dan Timur’a kadar uzanan bu liderler, farklı dönemlerde yaşamış olmalarına rağmen, ortak bir birlik ve barış idealini taşır. Şair, bu figürleri sadece askerî zaferlerle değil, aynı zamanda toplumlarını birleştiren ve barışı sağlayan liderler olarak yüceltir. Bu yaklaşım, Türk milletinin kültürel sürekliliğini ve kimlik inşasını vurgular. Kahhar, tarihsel şahsiyetlerin değerlerini günümüz halkına aktararak, toplumsal hafızada bu değerlerin yaşatılmasını amaçlar. Böylece, bu liderler, yalnızca kahramanlar değil, aynı zamanda günümüz Türk toplumunun birliğini ve güçlü kimliğini pekiştiren simgeler haline gelir.

“Äsli men häm ötib keldim püli sirâtdän,
etib keldim büngä Bâbil, Sögdü Hirâtdän,
büyük târix âqib yâtgân Sirü Firâtdän,
kördim âdäm bâşi çıqmäs qirğın bärâtdän,” (Kahhar, 1988, s. 29)

Kahhar, bireysel anlatıyı tarihsel bir yolculuğa dönüştürerek şiirine hem epik hem de trajik bir derinlik katıyor. “Paralı köprüden geçip” ifadesiyle başlayan dize, çağdaş dünyaya dair bir imâ taşıırken, ardından gelen “Babil’den, Herat’tan, Fırat’tan” dizeleriyle şair bizi insanlık tarihinin en köklü medeniyet merkezlerine götürüyor. Bu coğrafi ve tarihsel referanslar, geçmişin kültürel zenginliğine ve insanlığın kadim birikimine yapılan göndermeler olarak okunmalıdır. Özellikle Fırat’ın “sırlı” olarak nitelendirilmesi, bu nehrin sadece fiziksel bir varlık değil; aynı zamanda tarih, medeniyet ve gizem yüklü bir sembol olduğunu gösterir. Son dize ise bu kadim geçmişin ve birikimin ne yazık ki şiddetle, savaşla ve insan kıyımıyla gölgelendiğini ifade eder: “gördüm insan başı çıkmaz kanlı savaştan.” Bu çarpıcı ifade, hem insanlık tarihinin trajik yönünü hem de bugüne taşınan sorunların sürekliliğini vurgular. Kahhar burada tarihî birikim ile günümüz gerçekliği arasında acı bir köprü kurar.

4. Kültür

“Günümüzde kimlik kavramının arka planı ve kimliklerin inşa süreçleri, her şeyden önce kültür anlayışlarında yansımaktadır.” (Bilgin, 2007, s. 37) Millî kimliğin oluşumunda ve kuşaktan kuşağa aktarılmasında kültür, temel belirleyicilerden biri olarak öne çıkar. Dil, edebiyat, gelenekler, değer yargıları ve tarihsel birikim gibi unsurlar; bir milletin kendini tanıma, ifade etme ve sürdürme biçimlerini şekillendirir. Tahir Kahhar’ın şiirlerinde bu kültürel unsurlar, yalnızca bir arka plan olarak değil, kimliğin taşıyıcısı ve pekiştiricisi olarak işlev görür. Şairin dizelerinde halk anlatıları, destansı imgeler, geleneksel motifler ve millî semboller aracılığıyla kültür; şiirsel bir bellek hâline gelir. Bu yönüyle Kahhar’ın şiirleri, Özbek halkının tarihî ve kültürel mirasını yansıtan estetik bir anlatı olduğu kadar, aynı zamanda millî kimliğin kültürel temellerine ışık tutan önemli bir kaynak niteliğindedir.

“Bü yurtning eski bir
Äti Türândir,
Tärixi bâtirlik,
Cängü sürândir!” (Kahhar, 1990, s. 15)

Tahir Kahhar’ın şiirlerinde “Turan” kavramı, yalnızca tarihî bir coğrafyayı değil, aynı zamanda Türk milletinin ortak kültürel kimliğini simgeler. “Bu yurdun eski bir / Adı Turandır” dizelerinde şair, coğrafyanın tarihsel adını hatırlatarak okuyucuda millî hafızayı canlandırır. Devamındaki “Tarihi kahramanlık, / Savaş ve gürültüdür!” mısraları ise Türk milletinin tarih boyunca gösterdiği cesaret, mücadele ve destansı direniş geleneğine vurgu yapar. Bunun özelinde Kahhar’ın şiiri, kültürel değerlerin şiir aracılığıyla nasıl aktarıldığını ve millî kimliğin temellerinin nasıl inşa edildiğini göstermesi bakımından önemlidir.

“Bälälärning tänälärini,
Gözäl; küçli yurâklärini.

Ämmâ ülârcâhil âtâdân
Öç âlmâsdân yaşâyverdilär
Ürf-âdâtning päncärâli bâği içidä,” (Kahhar, 1984 (b), s.40)

Tahir Kahhar’ın şiirlerinde kültür, geçmişin övülen bir mirası olmanın yanı sıra; aynı zamanda bireyin kimlik gelişimini şekillendiren, bazen de sınırlayan bir yapı olarak ele alınır. Şair, “Örf âdetinin pencereci bahçesi içinde” ifadesiyle, geleneksel değerlerin bireyi hem koruyan hem de kuşatan bir çerçeveye dönüştüğünü imler. Bu metafor, kültürün estetik ve düzenli görünümünün ardında, bireyin özgür iradesini sınırlandırabilen yapılar olabileceğini ima eder. Şiirde geçen “cahil babadan intikam almadan yaşadılar” dizesi ise, kuşaklar arası aktarımın hem bilgiyle, hem de cehalet ve baskı içerdiğinde nasıl bir suskunluğa yol açtığını gösterir.

“Şü tâzâ hävâli âsmângä inân,
Sâflärni büzgüvçi säfsätäni qöy,
Keläcäk tängrisi İnsângä inân,
Könglingni yâritib türsin yârüg öy.” (Kahhar, 1984 (a), ss. 3-83)

Bu dizeler, Türk kültürünün hem kadim hem de modern değerlerini harmanlayan derinlikli bir bakış sunar. Gökyüzüne duyulan inanç, Orta Asya'daki Gök Tengri inancını ve doğayla kurulan kutsal baği çağrıştırırken, "safları bozan safsatayı terk et" dizesi, Türk toplumunda birlik ve beraberliğe verilen önemi akılcı düşünceyle buluşturur. “Gelecek tanrısı insana inan” ifadesi, insanın kendi kaderini şekillendirme gücüne vurgu yapar. Son olarak, “Gönlünü yaratsın aydınlık düşünce” dizesi, Türk tasavvuf geleneğinde önemli bir yere sahip olan "gönül" kavramını akıl ve bilinçle besleme çağrısı yaparak kültürün manevi ve düşünsel boyutunu bütüncül bir yaklaşımla yansıtır. Bu yönleriyle şiir, Türk kültürünün tarihsel sürekliliğini ve değerler dönüşümünü sembolik bir anlatımla ortaya koyar.

“Kim seni, yurtim, ülüglär
Bü ülüglükdän nişân,
Tüğ, nişân Tâhircä sensän,
Mängülik şänim özing !” (Kahhar, 1987, s.193)

“Kim seni, yurdum, ulular / Bu ululuktan nişan” dizelerinde vatan, yüceliğin kaynağı olarak sunulmakta; ululuk, bireyin haricinde, doğrudan vatanın aslı vasfı olarak tanımlanmaktadır. Devamında geçen “Tuğ, nişan Tahir’e sensin” ifadesi, vatanın şairin şerefi, onuru ve kimlik sembolü hâline geldiğini gösterir. Buradaki “tuğ” ve “nişan”, Türk kültüründe tarihî ve askerî semboller olarak kullanılır; şair, bu kelimeler aracılığıyla vatani bir kültürel otorite ve manevî ödül olarak konumlandırır. “Sonsuzluk şanım kendin!” dizesiyle ise bireysel benlik ile kültürel aidiyet arasında kurulan bu bağ ölümsüzleştirilir. Böylece Kahhar, kültürün sadece geçmişe ait bir değerler bütünü değil, bireyin varoluşunu ve şerefini tanımlayan canlı bir yapı olduğunu ortaya koyar.

“Ältây dâştläridä
bir gözäl häyvân
yuldüzlärgä qarâb üvlärmış hämân
tünlärä näläsi nürdäy pârlärmış,
öşä mäläklärni ergä çärlärmış...” (Kahhar, 1988, s.15)

Altay bozkırlarını merkezine alan bu dizeler, Türk kozmogonisine ve hayvanlara atfedilen kutsal anlamlara güçlü bir gönderme yapar. “Yıldızlara bakıp uluyan güzel hayvan” imgesi, Türk mitolojisinde önemli bir yere sahip olan kurt motifini çağrıştırır; kurt, özellikle Göktürk destanlarında hem atayurt hem de rehber olarak kutsanır. Ulumanın "ışık gibi parlaması", hayvanların doğaüstü bir

sezgiye ve arınmışlığa sahip olduğu inancını yansıtırken, melekleri yere çağırma işleviyle bu canlı adeta doğa ile gökyüzü arasında aracılık eden bir varlık haline gelir. Böylece şiir, hayvanın sadece fiziki özelliği dışında, metafiziksel bir varlık olarak algılandığı eski Türk inanç sistemlerini ve doğayla kurulan derin bağları simgeler. Bu dizeler, doğa, hayvan ve kutsallık üçgeninde şekillenen Türk kültürel evrenini şiirsel bir zarafetle görünür kılar.

“Men türk şähri Sämärqänd.
Kimdir dedi sämärqänd.
«Är» sözi er, bätirdir,
Men Sâm şähri: Sämärkânt!” (Kahhar, 1990, s.23)

Semerkant bir şehir ismi olmasının dışında, Türk milletinin tarihsel gücünü ve kahramanlık mirasını simgeleyen bir mekân olarak görülür. “Ben Türk şehri Semerkant” dizesi, şairin hem coğrafi hem de kültürel kimliği ile özdeşleştiğini ifade eder. Semerkand, Türk İslam tarihinin önemli bir merkezi, bilim, kültür ve sanat açısından zengin bir geçmişe sahip olan bir yer olarak, Kahhar’ın şiirlerinde sadece tarihsel bir referans olarak değil, aynı zamanda milli kimliğin bir sembolü olarak da yer almaktadır. “Kim dedi Semerkent / ‘Er’ sözü er, kahramandır” ifadelerinde ise, Semerkand’ın adının kahramanlıkla ve erdemle özdeşleştirildiği açıkça vurgulanır. Şair, burada hem şehrin tarihî önemini yüceltir hem de millî değerleri, kahramanlık anlayışını ve özgürlük mücadelesini çağrıştıran bir kimlik inşa eder. “Ben sam şehri: Semerkent!” dizesinde ise, şehrin Türk kültüründeki eşsiz yeri ve şairin bu kültüre olan bağlılığı net bir şekilde ortaya konur. Semerkand, böylece Kahhar’ın şiirinde sadece bir coğrafi yer değil, Türk milletinin tarihsel ve kültürel hafızasını temsil eden bir simgedir.

SONUÇ

Tahir Kahhar’ın şiirlerinde millî kimlik; kültürel değerler, dil ve tarihî mirasla iç içe geçmiş, güçlü ve bütüncül bir tema olarak öne çıkmaktadır. Şair, millî kimliği yalnızca bireysel bir aidiyet duygusu olarak değil, aynı zamanda toplumsal bir bilinç ve tarihsel bir sorumluluk anlayışı çerçevesinde ele alır. Onun şiirlerinde; dil, vatan, tarih ve toplumsal hafıza gibi temalar sıkça ve derinlemesine işlenir. Bu unsurlar, şairin millî kimliği sadece tasvir etmekle kalmayıp aynı zamanda yeniden inşa etmeye yönelik bir edebî çaba içinde olduğunu da gösterir. Kahhar, okuyucusunu bu değerlerle yüzleştirerek ortak bir kimlik duygusunun gelişmesine katkıda bulunur.

Tahir Kahhar’ın şiirleri, millî kimliğin inşasında edebiyatın ne denli etkili bir araç olduğunu somut biçimde ortaya koyar. Şair, dilin zenginliğinden, tarihî olayların yansımalarına; kültürel değerlerin korunmasından vatana duyulan derin sevgiye kadar pek çok öğeyi şiirsel bir bütünlük içinde işler. Bu yönüyle hem bir edebiyatçı hem de kültürel kimliğin taşıyıcısı ve şekillendiricisi konumundadır. Onun eserleri, hem geçmişin mirasını günümüzle buluşturur hem de millî bilincin pekiştirilmesinde önemli bir köprü vazifesi görür. Bu şiirler, gelecek nesillere aktarılan tarihsel belleğin canlı kalmasına katkı sunarak, edebiyatın toplumsal işlevini güçlü biçimde yansıtır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Yazarların herhangi bir çıkara dayalı ilişkisi bulunmamaktadır.

ETİK ONAY/KATILIMCI ONAMI

Makale kapsamında katılımcı kullanılmadığı için ilgili onaya yer verilmemiştir.

MADDİ DESTEK

Çalışma için herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

YAZAR KATKILARI

Bu araştırma ve araştırma ile ilgili tüm aşamalar tek yazar tarafından yürütülmüştür.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Şerif (1984). *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*. Ankara: Akçağ Yay.
- Anderson, Benedict (1993). *Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Kökenleri Ve Yayılması*. İstanbul, Metis Yayıncılık.
- Bilgin, Nuri (2007). *Kimlik İnşası*. İzmir: Aşina Kitaplar.
- Dede, Kadir (2021). *Edebiyatın Ulusu Ulusun Edebiyatı Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Ulus İnşası ve Roman*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Ergin, Muharrem (2000). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayın.
- Kahhar, Tahir (1980). *Âq Örik*. Taşkent: Ğäfur Ğulâm Nâmindägi Ädäbiyât vâ Sä'nät Näşriyâti.
- Kahhar, Tahir (1984)(a). *Âsmân Kimniki?* Taşkent: Özbekistân LKSM Märkäziy Kâmiteti ” Yâş gvärdiyä” Näşriyâti.
- Kahhar, Tahir (1984)(b). *Eşik Täqullâyâtir*. Taşkent: Ğäfur Ğulâm Nâmindägi Ädäbiyât vâ Sä'nät Näşriyâti.
- Kahhar, Tahir (2000). *Hayatı ve Eserleri*. Taşkent.
- Kahhar, Tahir (1987). *Kün Közi*. Taşkent: Ğäfur Ğulâm Nâmindägi Ädäbiyât vâ Sä'nät Näşriyâti.
- Kahhar, Tahir (1988). *Yuldüzlär Mening Bağım*. Taşkent: Yâş Gvârdiyä.
- Kahhar, Tahir (1990). *Täğning Pärväzi*. Taşkent: Çolpân.
- Kanter, M. Fatih (2014). *Milli Edebiyat Dönemi Türk Şiirinde Benlik Algısı ve Kimlik Kurgusu*. İstanbul: Kitapevi Yayınları.
- Kılıç, Recep (2022). *Tahir Kahhar Ve Şiirleri*. Uşak: Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Leca, Jean (1998). *Uluslar ve Milliyetçilikler*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Smith, Anthony D. (2002). *Ulusların Etnik Kökeni*. Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.